

T I S K R I M M E N E E L

Alhoewel de Gemertenaar de uitdrukking "tis krimme-
neel" ook wel bezigt om daarmee "iets buitengewoons"
aan te duiden, wil ondergeschrevene onder deze titel
een aantal criminele zaken -naar de zin van het ABN- onder
de aandacht brengen, welke zaken in Gemert aan de orde wa-
ren in de periode van 1650 tot 1810.
Niet van alle criminele zaken uit deze periode zijn de ge-
gevens even zorgvuldig bewaard gebleven. Opgemerkt kan wor-
den, dat vele van deze zaken her en der verspreid, in ver-
schillende protokollen staan opgetekend. Lang niet altijd
dragen zij daar het predikaat "crimineel".

De meest interessante, maar ook de meest duistere zaken,
zijn natuurlijk die zaken waarvan de dood het gevolg was.
De rechtspraak spreekt dan meestal, indien het een bewezen
moedwillige doodslag was, van moord. Dergelijke zaken had-
den meestal twee doden tot gevolg, te weten de vermoorde
én de moordenaar. De vonnissen in moordzaken werden mees-
tal in overeenstemming gebracht met de gepleegde misdaad:
bij wurging, ophanging; bij doodsteek met mes, onthoofding
met het zwaard; en bij een gruwelijke moord bijv. levend
radbraken.

Criminele zaken met moord als onderwerp vallen dan ook in
twee delen uiteen te weten aan de ene kant de zaak hoe de
vermoorde aan zijn eind kwam en aan de andere kant de zaak
hoe het de moordenaar verging. Het uitvoerig beschrijven

van een criminele zaak is vrij lastig. Men heeft te maken met rechterlijke taal in stukken waarin vele zaken telkens door andere getuigen worden herhaald. Soms spreken getuigen elkaar tegen. Soms ook zijn de bewaard gebleven gegevens niet compleet.

Om een enigszins leesbaar verhaal te krijgen is hier gekozen voor een beschrijving van een logische opeenvolging van gebeurtenissen zonder de feiten al teveel onrecht aan te doen.

De moord op Cox (tis krimmeneel 1)

In een artikel in de brabantse Leeuw getiteld "Moord en brand in Peelland (1668-1802) maakte J.Th.M. Melssen melding van twee moorden in de Vrije Rijks-Heerlijkheid Gemert. De ene moord zou in Lieshout onder Gemert(?) gepleegd zijn, de andere op Cox (1). Van de laatstgenoemde moord zijn enige bijlagen bewaard gebleven in het archief van de Raad van Brabant, dit in tegenstelling tot de eerstgenoemde moord (2).

Op tweede pinksterdag 1721 legde Bartel Jacobs, woonachtig in Aarle bij Beek, een bezoek af bij zijn broer Antony Jacobs, die op Cox woonde. Rond acht uur 's-avonds kwamen 2 mannen het huis van Antony Jacobs binnen. Deze twee personen waren Pieter de Groot uit Gemert en Dries Peters een schoenlapper uit Beek bij Aarle. Ze moeten daar ongeveer een uur gezeten hebben onder het genot van 2 of 3 glazen bier. Rond dat tijdstip kwam de "substitut commis" van de tol van Erp, zekere Dielis Simons van der Linden, met zijn twee zonen binnen. Ieder had een snaphaan bij zich. Binnengekomen gingen ze bij de haard zitten. Ze zaten nog maar nauwelijks of Pieter de Groot stond op zonder één woord te zeggen, en ging naar de zoon van de tollenaar, Simon genaamd, en viel hem aan. Met de linkerhand pakte Pieter de Groot de snaphaan en met de rechter sloeg hij Simon dat ze samen "over hoop" vielen. Dries Peters stond ook op, ging de keuken in en viel de andere zoon, Peter van der Linden, aan. Dries Peters had een "bloot" mes in zijn hand. Bartel

Jacobs probeerde samen met vader Van der Linden Peter van der Linden te bevrijden, doch Dries Peters begon zo wild met zijn mes te slaan, dat ze hier van af moesten zien. Vader van der Linden vluchtte door de "geutdeur" naar buiten, Simon bleef "onder de voet" (op de grond) liggen en riep: "Ik heb genoeg, laat mij gaan". De andere zoon, Peter, wist in de hoek van de haard te vluchten achter de rokken van de vrouw van Antony Jacobs. Pieter de Groot moet toen geroepen hebben: "zijn er nog meer van die schelmen, wij zullen ze gelijk kapot maken, want zij moeten allemaal sterven!" Dries Peters merkte op dat moment de hoed van vader van der Linden op. In al zijn boosheid legde hij de hoed op de grond en stampte er enkele malen op. Daarna raapte hij de hoed weer op, en met het mes dat hij nog in zijn hand had, begon hij in de hoed te kappen en te snijden om de hoed vervolgens mee te nemen. De twee lieden pakten ieder een snaphaan en gingen toen het huis uit. De eigenaar Antony Jacobs riep hen nog na: "Wie zal dat gelag betalen? Gij moet de snaphanen hier laten!" Waarop Pieter de Groot antwoordde: "Het gelag zal u betaald worden!"

Nauwelijks waren de twee lieden vertrokken of het volk dat in huis was onderzocht de gekwetsten. Bij Simon werd een verwonding in de linkerborst aangetroffen. Toen Simon weer een beetje tot zichzelf kwam verzocht hij een barbier te halen. Pieter had lichte verwondingen in zijn zij en aan zijn linkerarm. De vader, Dilis Simons van der Linden, lag buiten aan de zijkant van het huis. Hij was dood.

Op 5 juni 1721 werd Dilis Simons van der Linden door Cornelis van Blootenburg med. doctor en Theodorus Vos chirurgijn tot Veghel ten overstaan van Adriaan van Rosmalen president-schepen tot Erp onderzocht. Het volgende werd aangetroffen:

"Aen de linckerzijde van de bovenarm een solutie omtrent twee vingeren breed waer in een sondee gebracht sijnde, was de selve gaende tot omtrent de ribben, waarop de huyl en spieren van de borst gescheiden sijnde, verders bevonden: de steek gaende tusschen de vierde en vijfde waaraghtige ribbe van boven gereeckent tot in de hollig-

heit van de borst. De ribben met het borstbeen, daerop weggenomen sijnde, bevonden: een groote quantiteit ge-coaguleert bloet in de holligheit van de borst en oock gesien dat de steek penetreerde even boven de auricula van 't hert, door de groote bloet en slagader, welke oock waren affgestooken verders noch bevonden 'n steek in het linckeroog alsmede noch een snede op de rechterhant dogh niet diep penetrerende.

Op welke groote bloetstorting en doorboren der bovengenoemde bloetvaten de doot als geschiet sijnde, noot-saeckelijck haest heeft moeten volgen".

Hoe het met Pieter de Groot en Dries Peters de schoenlapper uit Beek is vergaan, weet ik niet. Misschien dat de desbetreffende stukken in de criminele stukken van Erp terug te vinden zijn.

Peter van den Elsen

NOTEN:

- (1) J.Th.M. Melssen, Moord en brand in Peelland (1668-1802) ; De Brabantse Leeuw jrg. 27 (1978) nr. 2, blz. 53-57.
- (2) RA 'sHB; Archief van de Raad van Brabant, nrs. 381 en 622, R 423-440 (nr. 109).

